

Om språklig kreativitet hos barn och andra

Få – färre – ? Färst?? Nog har vi själva funderat på frågan eller fått den av våra barn. Den är en av de obegripliga luckor i språket, som åtminstone barnen är snabba att fylla igen. Deras språkliga kreativitet är fascinerande.

:klarspråk

När barn tolkar ord och uttryck de hör för första gången, utgår de förstas från sina egna, än så länge ganska begränsade erfarenheter. Många känner väl igen *läppsylen*. En annan logisk tolkning är *kortografera* (fotografera). Mer fantasirik och inte alldeles lättförståelig är *krusbärspenna* (kulspeppenna).

Sedan kommer de grammatiska funderingarna. Att små barn använder preteritumformen *gedde* är självklart i strävan efter konsekvens. Så småningom upptäcker de att det finns starka böjningar. Då kan man få höra perfektformen *luggit* (av både ligga och lägga).

Särskilt spännande blir det när verb med partiklar (äta upp) ska göras om till particip (uppäten). Det är inte så lätt att komma ihåg att partikeln måste sättas före verbet, och då blir det gärna *ätuppen*. När det gäller particip tycks det förresten finnas stort utrymme för kreativitet. Det dialektalt färgade *oäten* får kanske många att dra på mungipan. Men visst kan man ofta känna att det saknas uttryck för vissa betydelsenysanser. Då får man skapa dem. Den manusförfattare som saknade en antonym (motsatsord) för *spänt* (om stämningsläget) skrev helt enkelt repliken "Det är inte alldeles *ospänt* här inne".

Fram för mer ordskapande!

Participen fungerar ju likadant som adjektiv (och adverb), det vill säga de beskriver något. Även där blommar uppfinningsrikedomen. Och inte bara hos barn. Jag studsade till första gången jag såg ordet *rättidig* (i rätt tid). Fniss. Kan det vara "rätt"? Jodå, det finns i SAOL. Och i Svenska Akademiens ordbok (SAOB) är det beskrivet som ett fackspråkligt ord som används i synnerhet i handels- och järnvägssammanhang. Belägg finns från 1898 och framåt. Det handelsmän och järnvägare kunde göra för hundra år sedan kan väl vi göra i dag också. Fram för ordskapande! Jag hörde nyligen ett nyskapat beskrivande ord som ligger i tiden: *prajdig* (av engelskans *pride*, som i *Pride-parad*). Det beskrev någon som är festklädd på ett roligt sätt.

Från barnen kan vi få språklig inspiration i överflöd. När min yngsta dotter lekte med sina dockor, fick jag höra talas om ett nytt yrke:

- Hon är ramserska och jobbar på ramseri.
- ??
- Hon gör ramsor hela dagarna!

Meningsfull prao?

Apropå yrkesval. Så här års har många skolor nyligen avslutat en praoperiod för eleverna. De har varit ute i arbetslivet och tagit det lite på pulsen. För de allra minsta är det inte alltid så lätt att hitta meningsfulla "praoplatser"! Många föräldrar har väl någon gång löst problemet genom att ta med barnet till jobbet. "Det ska väl bli kul, att se hur mamma jobbar!" Hmm ...

Min äldsta dotter gick i den fällan när hon var 8 år. Hon tog sig an uppgiften med stort allvar och ville bli lämnad i fred vid mitt skrivbord en stund. Hennes avsikt var att göra precis som jag gör. Efter en timme var hon klar, och helt färdig ... Då hade hon läst brottstycken ur de papper som låg här och där på skrivbordet och mödosamt plitat ned en egen sammanfattning av det hon läst. Så här löd resultatet, exakt citerat:

"Den meningen av att stava allmän kombination med tvekan om att ha sammansättning ger problem för reglerna. Lagrådet säger att man ska ha förenkla anmälningsskyldighet inom två dagar. Enligt den öppna psykiatriska vården föreslås gällande: Hälso-kosten får inte ha högre summa än andra. Paragrafen måste lyda sjukvårdssekretessen. Man ska ha ytterligar beredning."

Sedan den dagen har hon varit bergfast övertygad om att hon aldrig ska jobba som mamma.

Vi på granskningsenheten tycker att man knappast kan sammanfatta vår verksamhet bättre på så få rader.

Stina Malmberg
språkexpert i Regeringskansliet